

Izzivi, s katerimi se srečujejo transseksualci

Prepovedana je vsakršna diskriminacija na podlagi spola [...] ali spolne usmerjenosti.

Listina EU o temeljnih pravicah (člen 21)

Spol, ki nam je uradno dodeljen ob rojstvu (moški ali ženski), temelji na naših fizičnih značilnostih. Vendar ta lahko ni v skladu z našo spolno identiteto – z načinom, kako svoj spol čutimo in o njem razmišljamo. Transseksualec je oseba, ki ima in/ali izraža svojo spolno identiteto v nasprotju s spolno identiteto, ki ji je bila dodeljena ob rojstvu.

Transseksualec se lahko odloči, da bo svojo spolno identiteto izražal na različne načine. Trajnejše fizične spremembe se lahko doseže z operacijo ali hormonsko terapijo. To lahko traja nekaj let in ne vključuje vedno popolne spremembe spola („sprememba spola“). Spolna identiteta se lahko izraža tudi z oblačili in kozmetiko (znano kot „preoblačenje“ in „travestitstvo“).

Opozoriti je treba, da se transseksualci srečujejo s transfobijo in diskriminacijo zaradi svoje spolne identitete in ne nujno zaradi svoje spolne usmerjenosti. Transseksualci so lahko heteroseksualci, homoseksualci ali biseksualci.

Zaščita pred diskriminacijo

Transseksualci trpijo zaradi diskriminacije, pogosto celo bolj kot lezbijke, geji in biseksualci, še zlasti na področju zaposlovanja. Transseksualci, ki odprto kažejo svojo spolno identiteto na delovnem mestu, se bodo bolj verjetno srečali z nadlegovanjem sodelavcev in bodo morda morali zamenjati službo.

Protidiskriminacijska zakonodaja EU prepoveduje diskriminacijo na podlagi spola na delovnem mestu. Sodišče Evropskih skupnosti je ugotovilo, da se lahko transseksualca, ki je bil žrtev diskriminacije, zaščiti s prepovedjo spolne diskriminacije, če je ta v celoti spremenil spol ali ga še spreminja. Vendar ostaja nejasno, ali so zaščiteni tudi drugi transseksualci (ki tega niso opravili ali niso v postopku operacije).

Države članice sprejemajo različne pristope:

V 12 državah članicah (v Belgiji, na Danskem, v Franciji, na Irskem, v Italiji, Latviji, na Nizozemskem, v Avstriji, na Poljskem, Slovaškem, Finskem in v Združenem kraljestvu) se to obravnava kot oblika spolne diskriminacije. Vendar transseksualci ponavadi niso posebej zaščiteni kot kategorija. Namesto tega je praksa nacionalnih sodišč, da jih vključuje v spolno diskriminacijo.

V 11 državah članicah (v Bolgariji, na Cipru, Češkem, v Estoniji, Grčiji, Litvi, Luksemburgu, na Malti, Portugalskem, v Romuniji, Sloveniji) se transseksualna diskriminacija ne obravnava niti kot spolna diskriminacija niti kot diskriminacija na podlagi spolne usmerjenosti. Ni jasno, ali so transseksualci sploh zaščiteni pred diskriminacijo.

V dveh državah članicah (v Nemčiji, Španiji) se obravnava kot diskriminacija na podlagi spolne usmerjenosti.

V dveh državah članicah obstaja posebna podlaga diskriminacije. Na Madžarskem je to „spolna identiteta“, na Švedskem pa „transseksualna identiteta ali izražanje“.

Pravica do spremembe spola in zakonsko priznanje

Drugo vprašanje v zvezi s transseksualci (tistimi, ki se odločijo za spremembo spola) se nanaša na njihovo pravico do spremembe spola in uradno priznanje te spremembe. Evropsko sodišče za človekove pravice je določilo, da morajo oblasti:

- dovoliti posameznikom, da z operacijo spremenijo spol;
- zakonsko priznati spremenjeni spol in pravico do poroke z osebo nasprotnega spola.

Vendar težave ostajajo, ker:

- večina držav članic nalaga stroge pogoje za operacijo, ki lahko vključujejo svetovanje in predhodno odobritev. Na Češkem, na primer, mora operacije odobriti petčlanska komisija, v kateri sta dva zdravnika in odvetnik;
- štiri države članice (Irska, Luksemburg, Latvija in Malta) še vedno zakonsko ne priznavajo spremenjenega spola ali pravice do poroke;
- devet držav članic nalaga stroge pogoje osebam, ki želijo spremeniti ime, kot je zahteva po zdravniškem dokazilu;
- več kot 80 % transseksualcem, ki jih je zajela raziskava v EU, so bila odklonjena državna sredstva za operacijo in/ali hormonsko terapijo, več kot polovica pa je poročala, da je sama plačala zdravljenje;
- veliko zdravstvenih strokovnjakov ne želi ponujati takega zdravljenja ali jim za to primanjkuje potrebnega znanja.

PRAVICA DO ENAKE ZAŠČITE

Protidiskriminacijska zakonodaja EU bi morala izrecno prepovedati diskriminacijo na podlagi spolne identitete. Zaščititi bi morala vse, ki izražajo drugačno spolno identiteto od tiste, ki jim je bila dodeljena ob rojstvu, kot so osebe, ki se preoblačijo, in travestiti, in ne le tiste, ki so ali bodo operirani.

Ta letak temelji na dveh poročilih „Homophobia and Discrimination on the grounds of Sexual Orientation and Gender Identity in the EU Member States – Part 1 Legal Analysis“ (*Homofobija in diskriminacija na podlagi spolne usmerjenosti in spolne identitete v državah članicah EU, Del I Pravna analiza*), ki ga je objavila Agencija Evropske unije za temeljne pravice (FRA) junija 2008, ter „Homophobia Discrimination on Grounds of Sexual Orientation and Gender Identity in the EU Member States – Part 2 The Social Situation“ (*Homofobija in diskriminacija na podlagi spolne usmerjenosti in spolne identitete v državah članicah EU, Del II Družbeni položaj*), objavljenem marca 2009.

Celotno poročilo je dostopno na naslovu: <http://fra.europa.eu>.

Vse objave Agencije Evropske unije za temeljne pravice lahko brezplačno naročite na njeni spletni strani.

V primeru nejasnosti v zvezi s tem prevodom preverite angleško različico, ki je izvirnik in uradna različica dokumenta.